

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

રતન સિંહ

વિ.

સ્ટેટ ઓફ પંજાબ (પંજાબ રાજ્ય)

૦૩/૧૦/૧૯૭૯

[વી. આર. ક્રિષ્ના ઐયર અને પી. એન. સિંઘલ, ન્યાયમૂર્તિઓ]

ઈન્ડિયન પીનલ કોડ કલમ ૩૦૪એ- બેફામ અને બેદરકારીથી ડ્રાઇવિંગ- બે વર્ષની સખત કેદની સજા- શું વધારે પડતી છે.

સજા- ડ્રાઇવિંગના ગુનાઓ માટે સજા- સુધારણાની નીતિ- બહેતર ડ્રાઇવિંગ માટેનો કોર્સ- પ્રસંગોપાત પેરોલ- કાયદાકીય કાર્યવાહી- આવશ્યકતા.

અરજદાર, જે ભારે વાહનનો ડ્રાઇવર હતો, તેને બેફામ અને બેદરકારીથી વાહન ચલાવીને સ્કૂટર ચાલકને મારી નાખવા બદલ આઈ.પી.સી. (ઈન્ડિયન પીનલ કોડ) ની કલમ ૩૦૪એ હેઠળ બે વર્ષની સખત કેદની સજા ફટકારવામાં આવી હતી. અકસ્માત માટે અન્ય કોઈ જવાબદાર હોવાની અરજદારની દલીલને ટ્રાયલ અને એપેલેટ કોર્ટ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

સજા વધારે પડતી હોવાના પ્રશ્ન પર,

કોર્ટે ઠેરવેલ કે: બેફામપણું અને બેદરકારી એ સાપેક્ષ વિભાવનાઓ છે, સંપૂર્ણ અમૂર્તતાઓ નથી. આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૪એ હેઠળ અને બેદરકારીના શીર્ષક હેઠળના કાયદાએ ભારે વાહનોના બેફામ ડ્રાઇવિંગ અને વધુ પડતી ઝડપના જોખમોની જીવલેણ આવર્તનને ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ. તેથી, રેસ ઈપ્સા લોકિવટર (res ipsa loquitur) નો નિયમ કાળજીપૂર્વક લાગુ કરવો વ્યાજબી છે. જ્યારે કોઈ જીવ ગુમાવ્યો હોય અને ડ્રાઇવિંગના સંજોગો કઠોર હોય, ત્યારે કોઈ દયા બતાવી શકાય નહીં.

અરજદાર દોષસિદ્ધિ અને સજાના પ્રશ્ન પર કોઈ વિચારણા માટે પાત્ર નથી.

[અ) સજામાં સુધારણાની નીતિ હોવી આવશ્યક છે. જ્યારે સજા ડ્રાઇવિંગના ગુનાઓ માટે હોય, ત્યારે રાજ્યે જવાબદારીની જીવંત ભાવના સાથે

બહેતર ડ્રાઇવિંગ માટેનો કોર્સ જોડવો જોઈએ અને ગરીબ પરિવારોવાળા માણસોના કિસ્સામાં, રાજ્ય પ્રસંગોપાત પેરોલ અને સુધારણાત્મક કોર્સ પર વિચાર કરી શકે છે.

(બી) પીડિતને વળતર એ હજુ પણ ફોજદારી કાયદાનો અદ્રશ્ય બિંદુ છે. ગુનાના પીડિતો અને કેદીના આશ્રિતોની તકલીફો કાયદાનું ધ્યાન આકર્ષિત કરતા નથી. સિસ્ટમની આ ખામી કાયદા દ્વારા સુધારવી આવશ્યક છે.]

ક્રિમિનલ એપેલેટ જ્યુરિસ્ડિક્શન: સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન (ક્રિમિનલ) નં. ૯૫૩/૧૯૭૯.

પંજાબ અને હરિયાણા હાઇકોર્ટના તારીખ ૧૩/૧૦/૧૯૭૮ ના ચુકાદા અને હુકમ સામે ક્રિમિનલ રિવિઝન નં. ૧૦૨૧/૧૯૭૮ માંથી.

અરજદાર માટે એ. એસ. સોહલ અને આર. સી. કોહલી.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ કિષ્ના ઐયર દ્વારા આપવામાં આવેલ.

અનુચ્છેદ ૧૩૬ હેઠળ સ્પેશિયલ લીવ માટેની આ પિટિશન એક ટ્રક ડ્રાઇવર દ્વારા કરવામાં આવી છે જેના ભારે ઓટોમોબાઇલના સ્ટીયરિંગ વ્હીલ પરના જીવલેણ હાથોએ એક સ્કૂટર ચાલકનો જીવ લીધો છે- એક જીવલેણ દ્રશ્ય જે આજકાલ આપણા નગરો અને શહેરોમાં ખૂબ જ સામાન્ય બની રહ્યું છે. આ એક એવો કેસ છે જે એક ઘટના કરતાં એક ચેતવણી વધુ છે અને સાર્વજનિક

પરિવહનની હૃદયદ્રાવક છતાં દુઃખદ ટ્રાફિક અંધાધૂંધી અને દગાખોર અસલામતીનું પ્રતીક છે- જે આપણા ધોરીમાર્ગોનું એક મોટું પાપ છે જે ગતિશીલતાના માધ્યમો કરતાં જીવલેણ સુવિધાઓ જેવા વધુ છે. મોટાભાગના રોગોની સરખામણીમાં માર્ગ અકસ્માતોથી વધુ લોકો મૃત્યુ પામે છે, એટલી હદે કે ભારતીય ધોરીમાર્ગો દેશના ટોચના હત્યારાઓમાંના એક છે. રસ્તાઓની સારી સ્થિતિ જાળવવામાં રાજ્યની ગેરરીતિ અંગે વારંવારની ફરિયાદો સાથે, રાજ્ય પરિવહનને વ્યવસ્થિત કરવા માટે જાહેર હિતની મુકદ્દમાબાજીની ગેરહાજરી, અને નાગરિકોમાં ટોર્ટ જાગૃતિનો અભાવ, અને નો-ફોલ્ટ લાયબિલિટીને કાયદામાં ઘડવાની ઉપેક્ષા અને હાઈવે સિસ્ટમની ક્ષમતાઓથી વધુ ભારે વાહનોને રસ્તાઓ પર ઉતારવા સાથે, ભારતીય પરિવહન એક જોખમી પ્રતિષ્ઠા પ્રાપ્ત કરી રહ્યું છે જે મુસાફરીને મૃત્યુ સાથેના મિલન સમાન બનાવે છે. એવું લાગે છે કે ટ્રાફિક નિયમો વર્ચ્યુઅલ રીતે મૃત્યુ પામ્યા છે અને પોલીસ તપાસ મોટાભાગે ગેરહાજર છે. અરાજકતાની આ પ્રક્રિયાઓ દ્વારા, જાહેર રસ્તાઓ હવે છુપાયેલા મૃત્યુની જાળ બની ગયા છે. રાજ્યે પરિસ્થિતિની ગંભીરતાને સમજવી જોઈએ અને થીજી ગયેલી ઉદાસીનતાની બહાર સક્રિય પોલીસ હાજરી દ્વારા, માર્ગ સલામતીના ક્ષેત્રમાં લોકપ્રિય સંસ્થાઓના એકત્રીકરણ દ્વારા, ભયાનક અકસ્માતો માટે ભયભીત કરતી પ્રસિદ્ધિ, અને કડક ડ્રાઈવિંગ લાઈસન્સિંગ અને વાહનોની સખત દેખરેખના પ્રોત્સાહન દ્વારા માર્ગ સલામતીના પગલાં પૂરા પાડવા જોઈએ, નહીંતર માનવ જીવનને હાઈવેના ઉપયોગ માટે ભાગ્યે જ કોઈ તક મળશે.

આ કડક અવલોકનો રસ્તા પર થતા મૃત્યુના વધતા આંકડાઓને કારણે અનિવાર્ય બની ગયા છે. ઘણા ખતરનાક ડ્રાઇવરો અદાલતમાં સફળતાપૂર્વક દલીલ કરે છે કે અન્ય કોઈની ભૂલ છે. પ્રસ્તુત કેસમાં, આવી દલીલ વાસ્તવિકતાના સ્પર્શ સાથે રજૂ કરવામાં આવી હતી પરંતુ નીચલી અદાલતો દ્વારા તેને યોગ્ય રીતે ફગાવી દેવામાં આવી હતી. ખોટી બાજુએ ભારે વાહનોનું પાર્કિંગ, ટ્રાફિક સિગ્નલો પરથી ચોરીછૂપીથી ઉતાવળથી પસાર થવું, રસ્તાની ડાબી બાજુએ રહેવાની અવગણના કરવી, વારંવાર નશાની હાલતમાં વાહનો આડાઅવળા ચલાવવા, હેલ્મેટ વગર અને પાછળની સીટ પર આખા પરિવારો સાથે સ્કૂટર ચલાવવા, વિચાર્યા વગર સાયકલ ચલાવવી અને પગપાળા ચાલનારાઓનું કાયદાની સરળતા સાથે બેદરકારીથી રસ્તો ઓળંગવો, સ્ટેજ કેરેજમાં ગૂંગળામણ થાય તેટલી ભીડ અને મિની-બસોનું ભયાનક ડ્રાઇવિંગ, જોખમી પ્રોજેક્શન સાથે ટૂકોનું ઓવરલોડિંગ અને, સૌથી ઉપર, પોલીસકર્મીઓ, જો કોઈ હોય તો, નિઃસહાય હાજરી દ્વારા સાબિત કરે છે કે ટ્રાફિક જામથી ભરેલા આ માહોલમાં કાયદો મૃત્યુ પામ્યો છે - ટ્રાફિક કાયદાઓની પ્રામાણિકતામાં વિશ્વાસ રાખીને રસ્તાઓ પર ઉતરનારા નિર્દોષ લોકો માટે મૃત્યુ દ્વારા સમન્સનું આ દૈનિક, કલાકદીઠ દ્રશ્ય છે. અમે આશા રાખીએ છીએ કે ભારતના દરેક રાજ્ય હાઇવેની ઉપેક્ષા, રાજ્ય પરિવહન ઉદ્યોગનો અને તેના જેવા માનવ મૂલ્યોની નોંધ લેશે, જેમાં જીવન પ્રત્યેની ગંભીર સંવેદનશીલતા અને આદર હશે.

જોકે, આ બાબત આરોપીને તેના 'અંધ લેવિઆથનને બેફામ ગતિએ

ચલાવવાના' બેફામ ડ્રાઇવિંગ માટે માફ કરતી નથી. જો આપણે લોર્ડ ગ્રીન એમ.આર. ના શબ્દોને અપનાવીએ: 'જે ટ્રક ડ્રાઇવર આગ સાથે રમે છે તેના મોંમાં બળેલી આંગળીઓની ફરિયાદ કરવી જરાય શોભતું નથી'. બેફામપણું અને બેદરકારી એ સાપેક્ષ વિભાવનાઓ છે, સંપૂર્ણ અમૂર્તતાઓ નથી. આપણી વર્તમાન પરિસ્થિતિઓમાં, આઇ.પી.સી. ની કલમ 30૪-એ હેઠળ અને બેદરકારીના શીર્ષક હેઠળના કાયદાએ ભારે વાહનોના બેફામ ડ્રાઇવિંગ અને વધુ પડતી ઝડપના જોખમોની જીવલેણ આવર્તનને યોગ્ય રીતે ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ. આ રીતે જોતાં, રેસ ઈપ્સા લોકિવટર નો નિયમ, અલબત્ત, કાળજીપૂર્વક લાગુ કરવો વાજબી છે. પરંપરાગત બચાવ, અનિવાર્ય પુરાવાઓ સિવાય, વ્યવહારિક અદાલત સમક્ષ તૂટી પડવા જોઈએ અને તેનો ઝડપથી નિકાલ થવો જોઈએ. આ દૃષ્ટિકોણથી જોતાં, અમને ખાતરી છે કે પ્રસ્તુત કેસ દોષસિદ્ધિના પ્રશ્ન પર કોઈ વિચારણા માટે પાત્ર નથી.

અરજદારના વકીલે દલીલ કરી છે કે ૨ વર્ષની સખત કેદની સજા વધારે પડતી છે, ખાસ કરીને એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે અરજદારને નિભાવવા માટે એક મોટો પરિવાર છે અને ટ્રકના માલિકે તેના પરિવારને નિરાધાર છોડી દીધો છે. જ્યારે કોઈ જીવ ગુમાવ્યો હોય અને ડ્રાઇવિંગના સંજોગો કઠોર હોય, ત્યારે કોઈ દયા બતાવી શકાય નહીં. અમે સજામાં દખલ કરતા નથી, જોકે માલિક ઘણીવાર નૈતિક રીતે નિર્દોષ હોતો નથી.

તેમ છતાં, સજામાં સુધારણાની નીતિ હોવી આવશ્યક છે. આ ડ્રાઇવરે, જો

તેણે સારો ડ્રાઈવર બનવું હોય, તો તેણે ટ્રાફિક કાયદા અને નૈતિક જવાબદારીની બહેતર તાલીમ લેવી જોઈએ, જેમાં માનવ જીવન અને અંગોને થતા સંભવિત નુકસાનના વિશેષ સંદર્ભનો સમાવેશ થાય છે. તેથી, આ ક્ષેત્રમાં સજા સાથે આ ઘટકો હોવા જોઈએ. અમે આશા રાખીએ છીએ કે જ્યારે સજા ડ્રાઈવિંગના ગુનાઓ માટે હોય ત્યારે રાજ્ય જવાબદારીની જીવંત ભાવના સાથે બહેતર ડ્રાઈવિંગ માટેનો કોર્સ જોડશે. બની શકે, ગરીબ પરિવારોવાળા માણસોના કિસ્સામાં, સરકારના વિવેકાધિકારને આધીન એવા જૂના નિયમોની કઠોરતા વિના, યોગ્ય અરજી પર પ્રસંગોપાત પેરોલ અને સુધારણાત્મક અભ્યાસક્રમો પર રાજ્ય વિચાર કરી શકે.

દોષિતના પરિવારનો ભોગ બનવું એ એક વાસ્તવિકતા હોઈ શકે છે અને તે ખેદજનક છે. તે આપણા ન્યાયશાસ્ત્રની નબળાઈ છે કે ગુનાના પીડિતો અને કેદીના આશ્રિતોની તકલીફો કાયદાનું ધ્યાન આકર્ષિત કરતા નથી. ખરેખર, પીડિતને વળતર એ હજુ પણ આપણા ફોજદારી કાયદાનો અદ્રશ્ય બિંદુ છે! સિસ્ટમની આ એક ખામી છે જેને કાયદા દ્વારા સુધારવી આવશ્યક છે. અમે માત્ર આ બાબત તરફ ધ્યાન દોરી શકીએ છીએ. આશા છે કે, કલ્યાણકારી રાજ્ય અમે કરેલા અવલોકનોના પ્રકાશમાં ટ્રાફિક ન્યાય માટે બહેતર વિચાર અને કાર્યવાહી કરશે. અમે સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન ફગાવી દઈએ છીએ.

એન.વી.કે.

પિટિશન ફગાવી દેવામાં આવી.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====